

1989 - 1990 YILLARINDA S.Ü. TIP FAKÜLTESİ HASTANESİNE MÜRACAAT EDEN 5576 HASTA GAİTASINDA PARAZİT ARAŞTIRMASI

Dr. Mahmut BAYKAN, Dr. Bülent BAYSAL, Dr. İnci TUNCER
S.Ü.T.F. Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı

ÖZET

1989-1990 yılları arasında S.Ü. Tıp Fakültesi hastanesinin çeşitli polikliniklerine müracaat eden hastalardan alınan toplam 5576 gaita numunesi parazit yönünden incelendi. Makroskopik ve Mikroskopik yöntemler ile ortalama %11,13 oranında parazit saptandı. Bulunan parazitlerin %20,1'i (125/621) helmint, %79,9'u (496-621) protozoon idi. Helmintlerin %38,4'ü (48/125) kadınlarda, %61,6'sı (77/125) erkeklerde görülürken, protozoonların %46,8'i (232/496) kadınlarda, %53,2'si (264/496) erkeklerde saptandı.

Anahtar Kelimeler: Parazitler, parazitik enfeksiyonlar.

SUMMARY

Parasitological Examination of Feces Samples from 5576 Patients Admitted to the Hospital of Selçuk University School of Medicine Between the Years of 1989-1990

Totally 5576 feces samples from patients admitted to our hospital between the years of 1989-1990 were examined parasitologically.

Parasites were found in average 11,13% of samples by both macroscopic and microscopic methods.

Of these; 20,1% (125/621) were helminths, and 79,9% (496/621) were protozoans. 38,4% of helminths (48/125) were obtained from women and 61,6% from men while 46,8% (232/496) of protozoans were obtained from women and 53,2% (264/496) from men.

Key Words: Parasites, parasitic infections.

GİRİŞ

Dünyanın her tarafında bulunabilen parazitler yaptıkları çeşitli hastalıklarla insanlara zarar vermektedir. Bölge, iklim, toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel şartlarına göre bunların türü ve miktarı değişik olmaktadır (1). Parazitöz ve parazitik zoonozlar özellikle az gelişmiş ülkelerin büyük bir sağlık sorunudur (2). Bu hastalıklar alt yapı düzeyi, eğitim ve beslenme yetersizliğine ek olarak kişisel hijyen kurallarının yeterince uygulanmadığı ülkelerde daha da büyük bir önem kazanmaktadır. Ülkemizde gelişmekte olan ülkelere biri olması nedeniyle barsak parazitözleri büyük bir olasılıkla insan hastalıkları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin; Türkiye'de her dört insandan üçünün parazitli olduğu bildirilmektedir (3).

Haberleşme Adresi: Uzman Dr. Mahmut Baykan, S.Ü. Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, KONYA

Barsak parazitleri HELMİNT ve PROTOZOON olmak üzere iki büyük gruba ayrılırlar. İnsanlara direkt ve indirekt yollarla bulaşılır. En fazla oral yolla alınan parazitlerin bir kısmı da deri ve solunum yolu ile vücuda girerek barsaklara yerleşir (4). Parazitlerin birey ve toplum açısından yaptığı tahribatları özet olarak iki maddede toplayabiliriz.

1- İnsanlarda çeşitli nitrusyonel ve metabolik bozukluk yaparlar. Örneğin: Giardia intestinalis; steatore, malabsorbsiyon, vitamin A eksikliği ve kronik diareler,

Amipler; kalın barsak ülserleri, sıvı ve elektrolit kaybı ile seyreden akut ve kronik daireler, çeşitli organ abseleri,

Ascaris lumbricoides; malnutrisyon, pnomoni, allerjik reaksiyonlar, yılda 20 bine varan ölümlere neden olan barsak obstrüksiyonu ve apandisit gibi önemli hastalıklara yol açmaktadır (5,6).

2- İş gücü kaybı, parazitozlu kişilerde görülen aşağılık duygusu ve hastane masrafları ile sosyo-ekonomik gerikalmışlığa neden olmaktadır. Bu konuda Kenya'da yapılan bir araştırmada yıllık maddi kaybın 5 milyon Amerikan doları olduğu bildirilmektedir (5).

Bu gerçekler gözardı edilmeden insan ve parazit ilişkileri üzerinde önemle durulması amacı ile, ucuz ve basit yöntemlerle tedavisi mümkün olan parazitoz etkeni parazitlerin bölgemizdeki dağılımını araştırdık.

MATERYAL VE METOD

S.Ü. Tıp Fakültesi hastanesinin çeşitli klinik ve polikliniklerinden Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji Rutin Laboratuvar'ına gönderilen özel plastik kaplar içerisine alınan dışkı örnekleri makroskopik ve mikroskopik yöntemlerle incelendi.

Makroskopik olarak; dışkının rengi, kokusu, kıvamı, kan ve mukus içeriği ve parazitin erişkin şekli incelendi.

Mikroskopik olarak; %085'lik serum fizyolojik (bazen lügol) ile hazırlanan nativ prepat yöntemi uygulandı.

BULGULAR

5576 gaita numunesi barsak parazitleri yönünden incelendi. Bunların %11,13'ünde (621/5576) parazitin çeşitli evrelerinden biri görüldü. Parazit görülen gaita numunelerinin %20,1'i (125/621) helmint, %79,9'u (496/621) prozotoon içermekte idi. Prozotoon görülen hastalarda %50,2 (249/496) oranında Giardia intestinalis ilk sırayı alırken, helmint görülen hastalarda ise ilk sırayı %56,8'lik (71/125) oranla Ascaris lumbriceides'in aldığı gözlemlendi. Parazitli hastaların %54,9'u (341/621) erkek, %45,1'i (280/621) kadın idi. Bulgularımız ayrıntılı bir şekilde tablo 1,2 ve 3'te gösterilmiştir.

Tablo 1: Konya ve çevresinde Kadın ve erkek Hasta grubunda HELMİNT insidansı

PARAZİTİN CİNSİ	YUMURTA	ERİŞKİN		ERKEK		KADIN		GENEL TOPLAM	
		ŞEKİL	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Ascaris lumbricoides	69	2	38	30,4	33	26,4	71	56,8	
Hymenolepis nana	25	-	19	15,2	6	4,8	25	20,0	
Enterobius vermicularis	15	-	10	8,0	5	4,0	15	12,0	
Tenia saginata	11	1	9	7,2	3	2,4	12	9,6	
Trichuris trichura	2	-	1	0,8	1	0,8	2	1,6	
GENEL TOPLAM	122	3	77	61,6	48	38,4	125	100,0	

Tablo 2: Konya ve Çevresinde Kadın ve erkek hasta grubunda PROZOTOON insidansı

PARAZİTİN CİNSİ	KİST	PROZOTOON	KİST VE PROTOZOON	ERKEK		KADIN		GENEL TOPLAM	
				Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Giardia Lamblia (intestinalis)	125	28	96	128	25,8	121	24,4	249	50,2
Entemeoba histolytica	98	26	41	87	17,5	78	15,7	165	33,2
Trichomonas intestinalis	--	18	--	10	2,0	8	1,7	18	3,7
Saprofit protozoon kisti	36	10	18	39	7,9	25	5,0	64	12,9
GENEL TOPLAM	234	84	155	264	53,2	231	46,8	496	100,0

Tablo 3: Parazit görülen Gaita numunelerinde Helmint ve protozoonların dağılımı

PARAZİTİN CİNSİ	MİKTARI	YÜZDESİ
Ascaris lumbricoides	71	11,43
Hymenolepis nana	25	4,0
Enterobiüs vermicularis	15	2,4
Tenia saginata	12	1,9
Trichuris trichura	2	0,3
Giardia intestinalis	249	40,0
Entemeoba histolytica	165	26,5
Trichomonas intestinalis	18	2,8
Saprofit Protozoon kistleri	64	10,7
GENEL TOPLAM	621	100,0

TARTIŞMA

İnsanlarda görülen parazit enfeksiyonlarının yayılış ve sıklığı insanın yaşı, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumu ile ters orantılıdır. Çoğu çalışmalarda araştırma yapılan bölgenin konumu, biyolojik, ekolojik, klimatolojik karakteri ve halkın sosyo-ekonomik durumu değişiklikler göstermektedir (2,5).

Yapılan araştırmalarda Amazon'da %92, Romanya'da %23,5 parazit bulunmuştur. Cezayir'de protozoonlardan en çok Entamoeba histolytica ve Giardia intestinalis, helmintlerden Ascaris, Trichuris ve Hymenolepis bulunduğu bildirilmiştir (4).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda Enterobiüs vermicularis, Hymenolepis nana, Ascaris lumbricoides, Trichuris trichura, Ancylostoma duodenalis ve Tenia saginata tesbit edilmiştir. Giardia ile ilgili çalışmalarda orta anadolu bölgesinde %16, Trakya'da %47, Giardia intestinalis olduğu, ege bölgesinde çocukluk çağında %11 Giardiazis olgusuna rastlandığı kaydedilmiştir (5,7,8). Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde bulunan helmintlerin %49'unun Ascaris lumbricoides, %21'inin Enterobiüs vermicularis, %3'ünün Tenia saginata olduğu saptanırken Kayseri yöresinde %12,2 Ascaris lumbricoides, %2 Hymenolepis nana, %1,8 Trichuris trichura, %1,7 Tenia saginata cinsi helmint, %12,8 Giardia intestinalis ve %7,5 Entamoeba histolytica cinsi protozoonlar tesbit edilmiştir. Eskişehirde en sık Giardia intestinalis (%78,4) görülürken, %2,5 oranında Ascaris lumbricoides bulunmuştur (2,4,8).

Baydar ve ark'larınca ülkemizde yapılan bir diğer çalışmada 4930 olgu incelenmiş bunların 2191'inin gaitasında (%44,45) parazit saptanmıştır. Tüm olguların 796'sında (%16,14) Entamoeba histolytica, 768'inde (%15,57) Giardia lamblia, 85'inde (%1,72) Tenia saginata, 187'sinde (%3,79) Ascaris lumbricoides, 65'inde (%1,3) Hymenolepis nana, 116'sında (%2,35) Enterobius vermicularis, 116'sında (%2,35) Trichuris trichura ve 3'ünde

(%0,06) *Ancilostoma duodenale* görülmüştür (3).

1985-1987 yılları arasında Tuncer ve arkadaşlarının bölgemizde yaptığı araştırmada %14,2 parazit saptanmış, bunların %18,1'inin *Ascaris lumbricoides*, %3,2'sinin *Hymenolepis nana*, %1,8'inin *Tenia saginata*, %1,5'inin *Trichuris trichura*, %52,4'ünün *Giardia intestinalis*, %14,4'ünün *Entamoeba histolytica*, %2,6'sının *Trichomonas intestinalis* olduğu görülmüştür (4).

Bizim yaptığımız çalışmada ise %11,13 oranında saptanan parazitlerin %11,43'ünü *Ascaris lumbricoides* teşkil ederken, %4'ünü *Hymenolepis nana*, %1,9'unu *Tenia saginata*, %0,3'ünü *Trichuris trichura*, %2,4'ünü *enterobius vermicularis*, %40'ını *Giardia intestinalis*, %26,5'ini *Entamoeba histolytica*, %2,8'ini *Trichomonas intestinalis* oluşturmaktaydı.

Yaptığımız çalışmada %11,13 parazit tesbit edildi. Bunların %30,1'inde helmint, %79,9'unda protozoon bulundu. Helminthlerden en fazla *ascaris lumbricoides* (%56,8), protozoonlardan en fazla *Giardia intestinalis* görüldü. Elde ettiğimiz bu bulgular bu konuda yapılan diğer çalışmalara uygunluk göstermekle beraber, bölgenin iklimi, halkın yiyecek ve içecek alışkanlıkları ve çevrenin alt yapı düzeyi gibi faktörlerle Karadeniz, Akdeniz, Ege, Eskişehir ve Kayseri yörelerindeki bulgulardan az da olsa farklılık göstermektedir.

Sonuç olarak yapılan bu çalışmalar; parazitik hastalıkların toplumdaki sıklık ve şiddetini azaltmada ilaç tedavisinden önce halkın hijyen bilincinin artırılması, alt yapı hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yaygınlaştırılması ve gıda maddelerinin yetiştirilmesinden tüketimine kadar sürekli olarak kontrol ve denetimden geçmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

1. Çetin ET, Anđ Ö, Töreci K. Tıbbi parazitoloji: Protozoonlar, Helminthler, artropotlar. 4. Baskı/İstanbul: 1985.
2. Kılıç H. 5000 gaita numunesinde barsak parazitlerinin incelenmesi. Erciyes Ü Tıp Fak Der 1984; 6: 569-572.
3. Baydar İ, Yenen Ş, Yılmaz E, Kocabeyođlu Ö, Gün H, Güngör S. 4930 gaita örneğinin barsak parazitleri yönünden incelenmesi. Türk Hij. ve Deneysel Bio. Der 1988; 2: 201-207.
4. Tuncer İ, Şengil AZ, Fındık D, Baykan M, Günaydın M. 1985-1987 yıllarında Konya ili ve çevresinde barsak parazitlerinin dağılımı. İç. An Tıp Derl 1989; 4: 11-13.
5. Çivi S, Demireli O, Arıcı İ, Özkalp B. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi hastane personeline gaitada parazit ve patojen etken araştırması. İç An Tıp Der 1989; 4: 45-47.
6. Howard BJ. Clinical and pathogenic microbiology. Mosby Company Toronto: 1987.
7. Tameli N, Erdem N, Kaya Ş, Kayahan H. Giardiazis ve vitamin A ilişkili göz bulgularının Ege bölgesinde değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Ü Tıp Fak Der 1989; 4: 84-87.
8. Büğet E. İnsan serumlarında *Giardia intestinalis* karşı antikorların IFA yöntemi ile araştırılması. Türk Mik Cem Der 1988; 18: 25-32.